

Туристичка функција бања Војводине, стање и перспективе

Funkcion of Tourism Spas of Vojvodina, Condition and Perspectivs

Ромелић, Ј., Томић, П.*

Резиме: Бање Војводине припадају, у југословенским размерама посматрано, посебној војвођанској бањској зони. Специфичности ове зоне су израженије од осталих како по карактеристичним "сировинама туризма" које чине основу постојања бања, тако и по функцијама које ове бање поседују. Типична туристичка функција је код већине бања константно потискивана у други план. Али са јачањем конкуренције других туристичких места она постаје предмет све пажљивијег планирања и добија карактер диференциране понуде. У раду се анализирају могућности усклађивања здравствене и туристичке функције у интегрални туристички производ.

Кључне речи: AP Војводина, бање, здравствена, туристичка функција бања

Abstract: Spas of Vojvodina belong with aspect of Jugoslavia to Vojvodina zona. This zona of spa has much specific with attractiv factors of tuorism, bat and funkcions. Tipic function of tourism has been constant pressing back into other plain. Whan beginning with affirmation other localitet of tourism, in spas of Vojvodina project funkcions of tourism and it bring carakter the offer of diferent. In this paper analysis the potentials of the adjust health resort and function of tourism functions in integrals product of tourism.

Key words: AP Vojvodina, spas, health resort, function of tourism the spas

* Јован Ромелић, Павле Томић, Природно-математички факултет, Институт за географију, туризам и хотелијерство, Трг Доситеја Обрадовића 3, Нови Сад

Увод

Иако се туристичка и здравствена функција бања међусобно прожимају чинећи сложену целину у оквиру које је непожељно генерално по сваку цену одвајати једну функцију од друге, оне у суштини имају диференциране факторе настанка, карактер и смисао постојања. У политици развоја појединих бања посвећује им се неуједначена пажња. Најчешће се здравствена функција реализује у сагласности са организационим принципима здравства које функционише у специфичним бањским условима. С друге стране, потенцијално разграната туристичка функција, најчешће, опстаје некоординирано, као непотпуно формиран туристички производ. Објашњење оваквог стања лежи у чињеници да лечилишна (здравствена) функција бања има дужу традицију и да је њено функционисање условљено низом јасно одредљивих, екстерних фактора, које би смо могли сврстати у две групе - у групу интерних и екстерних фактора. У групу интерних фактора који су условљени групом атрактивних елемената, материјалном базом, као и организационим елементима унутар бање, спадају: терапијска вредност вода, гасова, пелоида; стручност медицинског особља; опремљеност медицинских установа итд. Од екстерних фактора кључни значај има конституција, начин деловања и став здравственог и социјалног осигурања према овом виду лечења.

Структура и функционисање овог аспекта бањског туризма нема израженијих неодређености, лутања и тешко решивих проблема као што је то случај са чистом туристичком функцијом. Туристичка понуда, за разлику од здравствене налази се у сталној борби између врло растегљивих и варљивих захтева тржишта и сопствених ограничења. Туристичка функција се често великим делом заснива на туристичким атрактивностима околине и за њихово активирање које ће бити у складу туристичком понудом унутрашњег простора бање, потребни су - поуздана валоризација, велика и сврсисходна улагања, добар маркетиншки приступ, итд.

Смисао туристичке функције бања

Туристичка функција бања, како тврде многи стручњаци, има краћу и сиромашнију традицију, није била предмет креативнијих прилаза у осмишљавању праваца развоја, а у Војводини је великим делом и била запостављена. Она, такође поседује сложенији механизам формирања и функционисања с обзиром на то да настаје у интеграцији и комплементарности са туристичким вредностима околине. Како је уочено, туристичка функција великим делом се заснива управо на успостављању веза између атрактиве и материјалне базе самог бањског језгра и даље околине. Војвођанске бање у својој непосредној околини не поседују у толикој мери изражене атрактивне ресурсе, чијим би преуређењем могле бити створене природне и антропогене туристичке вредности високог нивоа категорисаности, и разноврсније употребне вредности, што је често карактеристично за бање централног дела Србије.

Отуда, зависно од структурирања елемената туристичке понуде, бање нису само лечилишни центри, већ и центри: рекреативног туризма у различитим видовима, излетничког, екскурзионог, културно-манифестационог, спортско-манифестационог, конгресног, пословног туризма, туризма људи трећег доба, транзитног туризма, сеоског туризма, образовног туризма, разних облика селективног туризма, итд.

Важно је истаћи да иако су поједине бање склопом својих могућности пружале разлоге за реализацију одређених облика туристичких кретања, ипак тако нешто није било могућно темељније реализовати, нарочито у оним околностима које су

подразумевале велика улагање финансијских средстава у материјалну основу, а да при томе није постојала сигурност исплатљиве реализације инвестиција.

Према томе, истраживања туристичке функције војвођанских бања због потребе за комплексношћу могло би бити усмерено ка реализацији следећих истраживачких задатака:

- одређивање употребне вредности туристичких ресурса који поседују првенствено рекреативне атрибуте у најширем смислу;
- анализирање степена искоришћености њихове употребне вредности;
- испитивање степена адекватности коришћења поменутих употребних вредности (зависно од квалитета ресурса непосредног простора, ближе или даље околине);
- одређивање односа између туристичке потражње и формирање адекватне туристичке понуде.

При томе је битно упозорити на тешкоће овог задатка, будући да, на пример, рекреативна компонента боравка у бањама није само намењена здравим особама, већ и онима који долазе ради лечења, али којима здравствено стање дозвољава кретање и учешће у културно-забавном животу.

Туристичка функција бања у прошлости

У међуратном периоду војвођанске бање су имале готово подједнако изражену здравствену и туристичку функцију. Посета бањама у тим временима представљала је чин доказивања степена друштвеног престижа, односно припадности одређеном привилегованом слоју људи. Ова полифункционалност бања и њихова врло значајна улога не само за лечење већ и задовољавање културних и рекреативних потреба потиче отуда што није постојало довољно уређених места за купалишну рекреацију, нити зимских спортско-рекреативних центара у деловима земље са израженијим атрактивностима (приморски, планински део и слично). Отуда су бање, које су већ функционисале за потребе лечења поседовале уређене амбијенте и уз додатак рекреативних објеката могле су да врше улогу не само здравствених већ и рекреативних центара.

На овим просторима се одржава лечење у бањама, мада се у њега укључују савремене методе и медицинска технологија. Купање у термоминералним водама у делу становништва има карактер ритуала који се може граничити са обредном, магијском чином. Али, као што је констатовано, и поред свега наведеног ипак бање немају више некадашњи туристички реноме, високи хијерархијски ниво у рангирању туристичких места; “углед монденских летовалишта; место уживања и провода богатих, значајних, познатих и младих.” (Група аутора, 1995) Оне постају седишта социјалног туризма, местимично се затварају у уже просторне оквире и глобално стагнирају у односу на друге врсте туристичких места и центара, који такође имају дугу традицију постојања.

Поставља се питање, како у условима врло динамичних промена, разгранављања туристичке тражње и понуде, како просторно тако и структурно, када сви озбиљнији учесници у туризму настоје да своје послове заснивају на резултатима савремене науке и технологије, како, дакле, у таквим условима туристичка функција војвођанских бања може да нађе своје место које неће да одражава њену инертност и запостављеност, већ активан, еластичан и прогресивно прилагодљив начин функционисања бањског организма.

Када се разматрају стање, перспективе и правци усмеравања и разгранављања туристичке функције бања, постоје низ фактора који у мањој или већој мери могу на такав процес утицати.

Изражајност њиховог афирмативног или негативног утицаја у нашим бањама може имати глобални или парцијални карактер, зависно од бања, унутрашњих околности, деловања спољног окружења.

У том смислу потребно је истаћи систем којег чине елементи који самостално или у интегралном односу имају удела у функционисању туристичког бића бање и који, према томе, треба да буду предмет наше пажње.

Поставља се питање, како, дакле у бањама као услов успешне реализације туристичке функције, делују елементи туристичке понуде, најпре, тзв. сировине туризма, односно природни и антропогени атрактивни фактори; материјална основа туризма (хотелијерство, ресторатерство; комуникациони фактори; туристичка инфраструктура у ширем и ужем смислу; туристичка супраструктура); организациони фактори (туристички привредни организми, туристички друштвени организми и туристички државни организми). Колико се може дотаћи или анализирати значај туристичке привреде уопште, односно привредне и непривредне делатности у туризму (служба за негу и заштиту околине, делатност културних установа, делатност осталих установа организатора разоноде и забаве туриста, разноврсне атрактивне приредбе, спортске активности, пословне активности, акције туристичких друштвених организација, рад државних органа, информативно-пропагандна служба); потом економске политике и туристичке политике као сегмента опште економске политике.

После Другог светског рата развојем медицине мења се и схватање о свемоћи лековитог дејства термоминералних вода. Појављују се и нова туристичка места, тако да се у неким деловима наше земље, а пре свега у централној Србији, бање осим тога што имају функцију места намењених лечењу, одмору и разоноди; постају центри културних збивања, спортских такмичења, научних и стручних скупова и слично. Међутим, у Војводини бање нису имале такав правац кретања. Није постојало интересовање друштвених и економских организација за улагање у повећавање обима и структуре туристичке понуде. Отуда оне опстају прикључивањем здравственим установама и добијањем статуса њиховог одељења. Отуда се и њихов опстанак заснива на средствима социјалног осигурања корисника услуга. (Лашков, 1982)

Ако су бањска места располагала објектима који су имали сале за одржавање стручно-научних скупова, спортским халама и затвореним базенима, управа бањских центара је успостављала сарадњу са организаторима симпозијума и семинара као и са спортским друштвима која шаљу своје чланове и екипе на активну рекреацију и тренинг. (Лашков, 1982)

У вези с тим упутно је решавати проблем едукације кадрова који ће бити у могућности да креирају планове и програме туристичке понуде бање у ужем смислу, на нивоу на коме се постижу резултати реализације здравствене функције. Успешније обављање ове друге функције, ма колико била резултат традиционалне орјентисаности и улагања капитала у тај аспект, знатним делом је и резултат учествовања у њеном креирању компетентних кадрова. Осим тога потребно је да се у свакој бањи постигне јаснија дефиниција садржаја боравка у сезони као и ван ње.

Проблем туристичке валоризације туристичког аспекта бања и просторно одвајање функција

Према мишљењу већине стручњака потребно је у бањама извршити просторно раздвајање на две посебне целине, од којих једна има лечилишну, а друга туристичку функцију. То не само да омогућава њихово ефикасније функционисање, сврсисходије и потпуније задовољење тражње посетилаца, већ пружа могућност да се и проблеми

осавремењавања, реконструкције објеката, формирање одговарајућих облика понуде решавају на ефикаснији и рационалнији начин. У околностима оваквог уређења могућно је имати прецизно одређено полазиште, односно полазну намену простора и, према томе, постојаће мања могућност чињења грешака и лутања у сврсисходној валоризацији туристичких вредности, изградњи материјалне базе, функционисању организационог фактора и слично. Осим тога, познато је да успешност реализације здравствене функције не зависи само од терапијског дејства воде, гасова, пелоида; начина њихове примене; односно техничко-технолошке опремљености бања већ и од усаглашености комплетног бањског амбијента са захтевима болесног човека, а то је управо најоптималније остварљиво у условима када је бучни и наметљиви туристички амбијент, удаљен од здравственог.

Љиљана Косар (1995) разматрајући могућност оптималног функционалног уклапања здравствене и туристичке понуде бања, истиче да је потребно валоризацију бања извршити према савременим европским и светским критеријумима. Поредићи југословеске и европске стандарде, она истиче да је потребно код нас извршити извесне интервенције, међу којима посебан значај имају: разграничење и утврђивање јасног и конструктивног односа између појава и процеса у домену здравства и туризма; афирмисати постојеће облике или изменити структуру неадекватне понуде; реализовати нове организационо-кадровске моделе; као и одредити место бања као полифункционалних институција, али и посебно здравствене и туристичке компоненте функционисања у регионалним приоритетима развоја.

Један од савремених, актуелних и важних проблема чији ће начин решавања знатно утицати на будућност туристичке функције бања је правац реализације својинске, али и тржишне тј. пословна и технолошка трансформација (Бакић, 1995).

Истраживање тржишта (потражње)

Да би се глобална и диверзификована туристичка функција бања усмерила на максимално прихватљив начин, неопходно је да му претходи истраживање туристичког тржишта, односно структуре и карактера потражње. Тиме се могу добити сва релевантна сазнања о променама у економском, технолошком, социолошком и било ком окружењу тржишта на којем се жели наступити. У вези с тим треба решити проблем компетенције, односно субјекта који ће извршити истраживања - да ли Туристичке организације Србије, Удружење бањских и климатских места или неко трећи али такође извора и начина финансирања истраживања.

Разумљиво је и неоспорно је да је одсуство селективног приступа бањском туризму, значајно допринело његовој стагнацији, а пре свега униформности понуде. Ако би се понуда окренула потребама тражње, то би требало да значи да би она имала неминовно диференцирани карактер. У једном бањском месту диференцирани прилаз туристима неминовно ће изискивати потребу за формирањем разноврсне туристичке понуде, односно не само коришћења свих упоредних предности, већ и њиховог искоришћавања на што разноврснији начин.

Сагледавање туристичке функције бања не подразумева интерни прилаз, већ у контексту просторне, односно регионалне целине којој припада, опште привредне а посебно туристичке усмерености. Дакле потребно је одредити место бања у том простору, као и начин просторно и функционалног повезивања понуде бања са понудом карактеристичном за специфичне вредности или комплексне регије у околини.

Суптилнији познаваоци организационих и интерперсоналних проблема у бањама износе констатацију да постоје лутања око реализације здравствене и туристичке

функције бања, као и њиховог међусобног усклађивања, односно истицања и развоје једне на рачун друге долази и до неспоразума, између, с једне стране стручњака из области здравства, а с друге стране, из туристичке делатности. Уочено је да велики део медицинских стручњака настоје да целокупну понуду бања подреде здравственој функцији и садржајима који омогућавају њену реализацију. С друге стране, присталице искључивог туристичког усмеравања бања, као истиче Јовичић (1995) “желе да бањско лечење сведу на један од сервиса у туристичком промету”. Ипак посматрајући искуства европских бања може се закључити да ће бање и даље у мањој или већој мери задржати леčiliшну функцију. Колико ће то бити изражено зависи од тога колико је успела да реализује услове за деловање осталих сегмената туристичке функције. То ће такође зависити у ком правцу се развија медицина и да ли се достигнућа из области медицине примењују у бањском лечењу, да ли оне само надопуњују класичне облике лечења или их у потпуности потискују.

Карактеристични облици туристичких кретања и њихове особености

Туристичке функције чине битан предуслов обogaћивање садржаја боравка и продужавање туристичке сезоне. Јасно је да у томе нарочити успех имају бање које поседују институте, заводе, рехабилитационе центре. У њима је фактички могућно радити у току целе године. Али ако су ове установе ограниченог капацитета и ако не постоје довољна инвестициона средства за њихово проширивање, тада је могућно привући више посетиоца обogaћивањем понуде; продужавањем сезоне; организацијом културних и спортских манифестација и конгресних скупова.

Код бањског туризма, као и многих другим поставља се дилема о алтернативама развоја масовног (агресивног) туризма и неагресивног, тзв. прилагођеног туризма

Ако се посматра стање у нашим бањама у којима по инерцији више долази до изражаја масовни туризам, и његове последице у вези не само организације, већ и последица деловања, упутније је следити тезу и на основу ње радити планове о потреби функционисања неагресивног, прилагођеног туризма.

Тамо где има услова за пријем спортских екипа које се припремају или се одржавају разна спортска такмичења постоје услови за развој *спортско-рекреативног* и *спортско-манифестационог туризма*. У том смислу потребна је, као што је поменуто, нудити осмишљене и сврсисходне програме. Ако се пореде светска искуства и могућности које пружају савремени програми који се односе на ту област, може се закључити да је ниво понуде војвођанских бања релативно низак. Бање углавном нуде сопствене објекте, отворен уређени простор, услуге исхране и спавања, организационе и слично.

Међутим, у нашим бањама се ретко јавља покушај да се осмишљавају и нуде комплетни програми спорта и рекреације у чијој креацији учествује екипа стручњака различитих специјалности. То би били квалитетни, атрактивни и испларљиви програми не само за лечење, већ и спортске рекреације, спорта, забаве и слично.

Према томе, ови програми у себи укључују културу, уметност, корективну гимнастику, козметику и слично. Таква врста програма се код нас јавља искључиво у домену здравства, али она претежно чини збир класичних леčiliшних метода. Савремено креирани програми од стране специјалиста, али из домена задовољења виших облика здравства, корективне медицине, спортске рекреације и слично, више је карактеристична за афирмисане, елитне туристичке дестинације. Када се ради о бањском туризму, ту се подразумевају значајне бање у централном делу Србије, мада су сами програми више својствени планинским и климатским местима.

У околностима садашњег туристичког функционисања појединачних бања у Војводини потребно је утврдити у којој мери су склоп туристичке атрактиве, материјалне базе и функционисања организационих фактора тако конституисани да могу да понуде што обимније и разноврсније туристичке садржаје?

У свим бањама постоје објекти хотелијерства који располажу просторијама за одржавање скупова и према томе, имају услове за развој *конгресног туризма*. Он је посебно значајан са вансезону. Адекватном и зналачком интервенцијом специјализованих екипа, неопходно је додавање пригодног декора и савремених техничких средстава за примену илустративно-демонстративне методе излагања, примене постера, технике за симултано превођење и слично. Искуства су показала да добре резултате и у скромнијим просторним условима пружају просторије са покретним зидовима, за потребе одржавања скупова у пленарној форми, по секцијама и слично. Већина њих поседују базене за купање покривене или не, у њиховој близини се налази водени ток или језеро, тако да код већине бања има услова за развој *рекреативно-купалишног туризма*.

Осим бање Врдник, изразитије атрактивне природне ресурсе располаже бања и Стари Сланкамен. Томе, с једне стране доприносе падине Фрушке горе, а с друге стране, Дунав. Са активирањем иначе непостојећег путничког саобраћаја на југословенском делу Дунава, и даље ће постојати могућност да се до њега дође пловним путем како је чињено раније. Сам локалитет задовољава критеријуми за лоцирање наугичког центра: повољан туристичко-географски положај, природне и културно-историјске вредности околине, близина дисперзивних центара са развијеним облицима туристичке тражње, задовољавајући еколошки критеријуми и др.

Рибарство као привредна делатност и спортски риболов имају дугу традицију. То омогућава обогаћивање овог сегмента туристичке понуде, адаптацијом и изградњом инфраструктуре који би имали сервисну улогу у спортском риболову, али и супраструктурних објеката који би омогућавали набавку потребног асортимана прибора за риболов.

Од војвођанских бања најбоље услове за развој *транзитног туризма* има Палић који се налази близу међународног пута Е-75 и припада његовој широј гравитационој зони. Еластичније схваћено у широј гравитационој зони овог пута налазе се Стари Сланкамен, а можда Врдник. Али ако се узму у обзир и регионални путни правци, тада се може рећи да транзитни значај у регионалним и локалним кретањима имају Бања “Русанда” - Меленци, можда Кањижа, затим Јунаковић бања.

Излетнички туризам има услова да се развије у свим бањама, јер и из самих извештаја Бањских и климатских места (2001) произилази да се туристичка функција великим делом заснива на организовању или спонтаном одвијању изетничких кретања до туристичких атрактивности у ближој околини.

Организовање *туристичких манифестација* у војвођанским бањама представља редовну, пратећу компоненту функционисања туристичког бића бања. Манифестације универзалне садржајне осмишљености, како примећује Косар (1993) често су “бледи, незанимљиви и неодрживи”. Добро уклапање у сегментисано туристичко тржиште тражи наменски рађене програме, али који у основи имају своје корене у специфичностима средине где се бања налази.

Овакав вид туризма најизраженији је у виду спортско-манифестационог и културно-манифестационог туристичких кретања. До сада најефектнији резултати су постигнути на Палићу. Прва група манифестација обухвата такмичења различитог ранга и то првенствено у куглању, тенису, једрењу и друга. У другу групу спадају: Међународни филмски фестивал, током друге половине јула, Летње позоришне вечери који имају међународни карактер, организују се на отвореној сцени јула и августа месеца;

Првомајски уранак поред Палићког језера. Поменути и другим манифестацијама настоји се да се реализује константна туристичка понуда током целе године. Резултати оваквих настојања постају плодносни током друге половине деведесетих година, када Палић постаје једно од туристичких места са најуспешније организованим континенталним туризмом током целе године.

Образовни туризам у најизразитијем виду је испољен у виду тзв. школа у природи, летњих школа и слично. Њихова планско програмска концепција је углавном релативно уједначена, тако да се оне међусобно разликују према квалитету наставних објеката и средстава. Њихова униформна усмереност условила је извесну једноличност, па и одређену презасићеност оваквог облика наставе. Таква појава се може избећи садржајнијим и конкретнијим везивањем наставних садржаја појединих предмета, који поседују завичајну компоненту, за само место, најстарије објекте или догађаје у граду, виђеније грађане и слично. (Косар, 1995) Овај део употпунити изворима који се односе на школу у природи.

У садашњој ситуацији врло изражен пример повезивања бањског и планинског туризма карактеристичан за централну Србију, за Војводину, због специфичности конституције туристичке атрактиве, разумљиво је да не представља типичну ситуацију. Оно је својствено бањи Врдник и потенцијално и Старом Сланкамену. Овде постоје добри услови да се повежу у просторном, функционалном и тржишном смислу понуда бања са понудом планина, језера, река, манастира, итд. У том смислу бање би могле да чине седишта (централна туристичка места) у којима ће туристи боравити и из којих ће учествовати у организованим излетима у околину.

При оцени неопходних фактора развоја туризма у бањама Војводине, свакако да највећи значај имају природне туристичке вредности, док је рецептивна основа због дугог надржавања релативно запуштена. Отуда је потребно, пре свега, извршити санирање туристичке рецептиве (објекти хотелијерства и ресторатерства), инфраструктуре (интерна путна мрежа и пратећи објекти, спортски објекти и сл.), супраструктуре (објекти за организовање културно-забавног и спортског живота, објекти разних услужних делатности и др.). Осим тога потребно је реализовати следеће задатке: побољшати поједине аспекте туристичке понуде; креирати садржајне туристичке програме на селективни начин, тј. прилагодити их клијентели која долази из здравствених разлога и оних који долазе из разлога који нису у вези са лечилишном понудом центра; осмислити нове и боље промовисати постојеће манифестације; креирати нов и агресивнији маркетиншки приступ и основати локалну туристичку организацију.

Досадашња искуства бања у Војводини су показала да постоје поједини елементи туристичке функције бања које се добро, сврсисходно и плодносно прожимају са здравственом функцијом. До сада су овакви елементи били у већини. На то је свакако утицала чињеница да је клијентела која је долазила из здравствених разлога била сигурнији потрошач. Он је морао бити у центру пажње и требало му је по сваку цену удовољити. Отуда се редовно реаговало ако би која од туристичких функција нарушавала оптималност реализације потреба таквих потрошача. При избору елемената туристичке функције водило се рачуна о томе да то буду они који нису у јакој противуречности са здравственом функцијом, а уколико је она ипак израженија да се на одговарајући начин лоцира на местима где болесни људи ретко или не долазе.

Уколико се жели да се иде таквим путем, потребно је планирати и планове реализовати у међусобној координацији здравствених и туристичких планера. Такву координацију је могућно, по нашем мишљењу, најбоље реализовати интеграцијом обе функције у јединствени туристички производ.

Идентификација туристичке и здравствене функције

У Програмској орјентацији Удружења бањских и климатских места стоји констатација, са којом се можемо сложити, да се туристичка и лечилишна функција бања поистовећују. У домаћој туристичкој теорији и пракси превише се места уступа тврдњи да се бањски туризам заснива на коришћењу претежно природних ресурса. С друге стране занемарује се значај добро организованих и реализованих програма прилагођених појединим категоријама посетилаца. Другим речима избегава се диференцијација и индивидуализација туристичке понуде.

Уочава се да су бање више опредељене ка понуди које пружа рецептивна основа, односно објекти хотелијерства, ресторатерства и добро организована инфраструктура, евентуално супраструктура. Ретко се уз ову понуду појављују и садржајни и квалитетни програми који би туристичку понуду подигли на светски ниво. Овим програмима, њиховом еластичношћу понуде према потребама туриста и пријемчиву на промене, туристичка функција лакше би се усагласила са светским трендовима.

У том смислу, готово целокупна материјална база захтева одговарајуће промене, које треба да буду уклопљене у смисао претходних поставки. Тако постоји потреба, у складу са светским трендовима, да се рецептивна основа, а поготово објекти хотелијерства, формирају у виду апартманских насеља и малих пансиона. Боравак у дисперзивно размештеним објектима, који се прожимају са парковским целинама пружају или појачавају утисак непосредног контакта са природом.

Ниво услуга у оваквим објектима потребно је повећати и то примном нових прописа о категоризацији. Потребно је такође увођење високог стандарда у хотелско и уопште рецептивно пословање.

У оквиру рецептивне основе треба повећати број и обим садржаја, односно прилагодити их потребама пре свега домаћег туристичког тржишта.

Да би се туристичка функција појединих бања на територији Војводине у полазној основи прилагодила стању тзв. туристичких сировина, односно преиспитала садашња туристичка орјентација са актуелним стањем туристичких ресурса, пожељно је извршити интегралну типологију туристичких ресурса и активности у војвођанским бањама. У том смислу треба изнети туристичку атрактиву или пресек те атрактиве за Војводину уопште и да се са друге стране дају одговарајући облици који припадају туристичкој функцији. У складу с тим, облици туризма могу бити подељени према групама.

Може се, полазећи од појединих функција, навести чиме бање располажу а што се може користити за остваривање те функције, као и шта им још недостаје. Да би то било успешно треба анализирати које су особености сваког облика туризма, шта он тражи да би отимално функционисао. На основу тога се закључује какви услови постоје, колико се одређена функција постиже у квалитетивном и квантитативном смислу и да ли се са побољшањем материјалне базе и атрактиве може постићи разноврснија и квалитетнија понуда туристичких садржаја.

Закључак

Неоспорно је да у развоју бањског туризма Војводине долази време, које ће може користити за остваривање те функције, као и шта им још недостаје. Да би то било успешно треба анализирати које су особености сваког облика туризма, шта он тражи да би отимално функционисао. На основу тога се закључује какви услови постоје, колико се одређена функција постиже у квалитетивном и квантитативном смислу и да ли се са побољшањем материјалне базе и атрактиве може постићи разноврснија и квалитетнија понуда туристичких садржаја.

ићи? Колико такав поступак обједињавања мора бити пажљиво спроведен и изнад свега третиран као изразито деликатан проблем?

Затим је потребно дати начелна упутства, а потом њих кориговати и прилагодити свакој појединачној бањи и за сваку од њих утврдити - које су то туристичке функције које треба прожимати са здравственим, а које треба развијати одвојено? У складу с тим, треба испитати и - да ли стварање богатије и разноврсније понуде путем туристичких аранжмана који обједињавају здравствени и туристички аспект треба потенцирати по сваку цену или уз примену диференцираног приступа који би спречио да не би дошло до евентуалног стварања одбојности или аверзије једне или друге групе бањске клијентеле, става формираног конституцијом сегмента понуде која не само да им не одговара већ и доводи до појаве негативних реакција.

Литература

- Аксин, В. и други (1976): Минералне и термалне воде Војводине и могућности коришћења, Фонд "Нафтагаса", 1. и 2. део, Нови Сад.
- Богдановић, Ж. (1982): Хидролошки проблеми Срема, Докторска дисертација Природно-математички факултет, Институт за географију, Нови Сад.
- Група аутора (1995): Монографија Бањска и климатска места Југославије, Научно-стручни скуп "Бањска и климатска места Југославије", Врњачка бања, 5-7. октобра 1995, Савез инжењера и техничара Србије, Београд.
- Група аутора, Бање и климатска места Србије, Информатор, Удружење бањских и климатских места Србије, Врњачка Бања, 2001.
- Лашков, М. (1982): Бањски туризам САП Војводине, Природно-метематички факултет, Институт за географију, Нови Сад.
- Милојевић, Н. (1976): Хидрологија Фрушке горе са хидрогеолошком картом, Воде Војводине, Годишњак покрајинског фонда вода, бр. 4. Нови Сад
- Протић, Д. (1995): Минералне и термалне воде Србије, Геоинститут, Посебно издање, Књ. 17, Београд.
- Томић, П., Ромелић, Ј., Марковић, С. (1996): Налазишта термалних и термоминералних вода као основа формирања здравствено-рекреативних центара у Банату. Научно-стручни скуп (са међународним учешћем) Минералне, термалне и изворске воде - истраживање, примена, заштита, Аранђеловац 3-5. 10. 1996. Југословенско друштво за ширење и примену науке и праксе у заштити животне средине и Научно-стручни часопис "Екологија" и Удржење произвођача минералних вода Југославије Д. Д. страна 292-298
- Томић, П., Ромелић, Ј. (1999): Mineral and Thermal Waters of Srem, Present and Perspective Usage, Geographica Pannonica, International Scientific Journal, No. 3, Institut za geografiju, Prirodno-matematički fakultet, Novi Sad, strana 8-12.
- Томић, П., Ромелић, Ј. (2000): Features and Explatation of Thermal-Mineral Water i the Yugoslav Banat, Geographica Pannonica, 4/2000, Istitue of Geography, Faculty of natural science and mathematics, Novi Sad, strana 26-30.